

értelmezni a körülöttünk lévő világot, lehetséges, hogy egyszerűen nem hitte el, hogy hét csillagot lát olykor, ha olvasmányai ezt ékesen cáfolták.

A holdfogyatkozás pontos magyarázatát is ismeri (V. 62). Akkor van holdfogyatkozás, valahányszor a Hold belefut a Föld árnyékába. Ugyanis, mint erre kiskorodtól fogva bölcsen oktattak, úgy tartják, nincs saját fénye, ezért elfogy, ha közé és a Nap közé beékelődik a Föld árnyéka. E képet üdvtörténeti szimbólumként fejleszti a későbbiekben, mi szerint valahányszor világi dolgokba bonyolódunk, a Föld árnyéka elfogja előlünk az isteni fényességet. Itt szól a képmutatókról, különösen a gonosz, hatalmaskodó, kapzsi és kicsapongó papokról, kikről meséljen Germánia, de Pannónia se hallgasson, az ilyen föld szüli az eltávolodást a világosságtól.

Úgy gondolom, a Deliberatio alapján rámutathatunk egy a kolostorok csillagászatáról kialakult elképzelés téves, legalábbis nem általános voltára: már azon túl, hogy az itt leírt ismeretek: gömb alakú Föld, fogyatkozások magyarázata, geocentrikus, több-kevésbé ptolemaioszi világkép, természetesen hozzátartoztak a középkor ismereteihez. Szent Gellért értelmezésében a tudományt elsősorban elfogulatlan szellemmel kell művelni, s a vizsgálódás célja az, hogy a teremtett világ által annak teremtőjét ismerjük meg. A Deliberatio csillagászata nem azt mutatja, hogy a Biblia vagy a dogmák szellemét kívánna az egyház ráerőltetni a természettudományra. Épp fordítva látszik: a természettudomány eredményeit a világ megfigyelésével, és elsősorban szellemi megismerésével igyekszik fölfogni, minden dogmáktól szabadon. S hogy utána az ismereteket mi módon használja föl a hittételek illusztrálására, az már nem a tudós, hanem a prédikátor dolga.

SZABÓ M. GYULA

Gellért püspök 1042-ben írt műve egy 11. századvégi másolatban lapult. 1724-ben fedték fel újra, a latin kódexet a müncheni Staatsbibliothekben őrzik. 1790-ben latinul kinyomtatták. Magyarul csak részletei jelentek meg. A teljes latin és magyar szöveget 1999-ben adták ki Karácsonyi Béla és Szegfű László fordításában „Elmélkedés. Gellért, a marosi egyház püspöke a három fiú himnuszáról” címmel 765 oldalon. Az impozáns kötet megrendelhető 5500 Ft-ért az alábbi címen: Scriptum Kiadó, 6771 Szedged, Mályva u. 34. tel: (62) 406-133, e-mail: info@scriptum.hu címen. (Ksz)

Múlt és jelen

Sokszor van úgy, hogy elmerengek régmúlt időkre gondolva, milyen volt az élet száz, kétszáz vagy még több évvel ezelőtt. Hogyan nézett ki a táj abban az időben, milyen emberek élhettek ott és mivel töltötték az idejüket. Mai, rohanó világunkkal ellentétben, tényleg nyugodtabbak voltak a napjaik? Jutott-e minderre idejük? Milyen gyakran kellett az órát lesni, hogy még elvégezhető-e az aznapra tervezett feladat, vagy – számomra irigyelt módon – csak úgy Pató Pál urasan „ej, ráérünk arra még”.

A napórák, bármely korban készültek is, az ilyen nyugodt, megfontolt időszakokra emlékeztetnek. A valódi helyi időt mutató napórák – a zónaidő bevezetése előtt (19. sz. vége) csak ilyenek készültek – mindenképp erről a nyugalomról mesélnek nekem.

Sajnos idehaza nagyon kevés maradt fenn belőlük. Az a kevés, ami még megmaradt, sok helyen az enyészeté, és nem törekednek a megóvásukra, megmentésükre. De szerencsére vannak kivételek is.

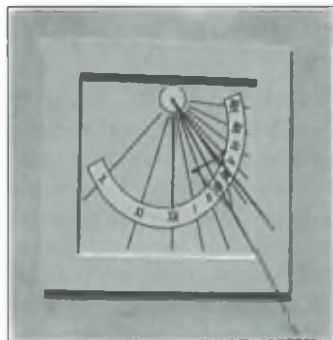

A veszprémi napórából
ennyi maradt 2003 tavaszá-
ra

Veszprém a magyar királynők városa. Gyönyörű az egyre több helyreállított, régi épülettel, palotával zsúfolt Vár és környéke. Az Óváros tér kellemes tágassága után egy balra ívelő kis emelkedő, majd a Hősök kapuján át lépünk be a Vár területére. Közvetlenül a kapu mellett, balra áll a Vár talán legkisebb háza, a Vár utca 5-ös szám. Itt került elő a hatvanas évek elején végzett műemléki feltárás során egy vakolatra festett napóra. A barokk stílusú ház 1780 táján épült, és vélhetően a napóra is ekkor készülhetett. Az egykori festésből csak itt-ott maradt nyomokban valami. Változó közű óraszámait római számokkal jelölték. A feltáráskor, az árnyékvető pótlásán kívül – amit később többször is meg kellett ismételni – más nem történt vele. Az idő múlásával még jobban megkopott a festékréteg és idén tavaszra már szinte semmi nem maradt belőle. A mostani felújítás során a Vár Galéria részére új kiállító tereket hoztak létre az épületen belül. A külső megjelenésében is megszépült

épület délnyugati homlokzatára új napóra készítésére nyílt lehetőség

Az udvar feltöltése miatt a régi óra helye már nagyon alacsonyan volt, így annak tengelyében, de majd' egy méterrel magasabban alakították ki egy 15 cm széles, 80x80 cm-es vakolat keretet. Ezáltal lehetővé vált, hogy az új napórát hosszabb ideig érje napfény, mint elődjét. A számlap egy sárgás-fehér szalag, melyre római számokkal, X–XII–VIII, változó közű óraosztás került. A napórahagyományokhoz híven a helyi időt jelzik az árnyékvető tövét keretező festett korong mint Nap, illetve a belőle napsugarakként kiinduló óravonalak. Az eredeti napóra tisztelőre készült, közvetlenül a falra festett (szabad kézzel, védőháló és biztosító kötélnélkül), egyszerű, az eredetinek megfelelő betűtípust alkalmazva. Az árnyékvető három ponton rögzített, így talán kevésbé kényes a különböző, nem az időjárás okozta külső hatásokra.

Veszprém új napórája

A rengeteg történelmi látnivalóval büszkélkedő Veszprémben járva, a múlt idézése közben, szíves figyelmükbe ajánlom ezt a napórát Szabó Lőrinc „Mozart hallgatása közben” című versét idézve:

„Csak a derű óráit számolom,
mondta pár szó, s egy vasrúd a falon,
a napóráé...”

MARTON GÉZA